

Інноваційна діяльність учителя-словесника

Інновація – це зміни або нововведення (новий чи удосконалений продукт, послуга, технологія у виробничо-господарській діяльності, споживанні, суспільному житті).

Інноваційна педагогічна діяльність – це цілеспрямована педагогічна діяльність, заснована на осмисленні власного практичного досвіду за допомогою порівняння і вивчення, змін та розвитку навчально-виховного процесу з метою досягнення більш високих результатів, отримання нових знань, якісно іншої педагогічної практики.

Зміст інноваційної діяльності охоплює процес взаємодії індивідів, спрямований на розвиток, перетворення об'єкта, переведення його в якісно новий стан; системну діяльність щодо створення, освоєння та застосування нових засобів; особливий вид творчої діяльності, що об'єднує різноманітні операції і дії, спрямовані на одержання нових знань, технологій, систем.

Продукт інноваційної педагогічної діяльності – це нововведення, що позитивно змінює систему освіти, визначає її розвиток і характеризується як нове чи вдосконалене.

Провідною формою і важливим складником інноваційної педагогічної діяльності є експеримент (навчальний, дидактичний, науково-дослідний)

Експеримент тлумачиться як метод пізнання, за допомогою якого в природних або штучно створених, керованих умовах досліджується педагогічне явище, триває пошук ефективнішого способу розв'язання педагогічної проблеми; метод дослідження, що передбачає виокремлення суттєвих факторів, які впливають на результати педагогічної діяльності, дає змогу досягнення оптимальних результатів. Часто ототожнюють із поняттям «експеримент» близькі за змістом поняття «пошук», «пошукова робота», «дослід», «дослідно-експериментальна робота», «дослідницька робота», «власне експеримент», які означають фрагмент «власне експерименту».

Видом педагогічного експерименту є **інноваційний педагогічний експеримент** — метод дослідницько-педагогічної діяльності, який передбачає істотні зміни у змісті, формах і методах роботи з метою підвищення їх ефективності.

Сруктура експерименту:

- визначення об'єкта і предмета дослідження;
- формулювання мети експерименту;
- визначення завдань і гіпотези експерименту;
- розроблення і вибір конкретних методик і методів дослідження;
- експертиза програми дослідження;
- етапи проведення експерименту.

Класифікація інновацій

- За масштабами поширення (світова, національна, галузева, локальна, на підприємстві).
- За сферою застосування (виробництво, управління, ринок, споживання).
- За видами (наукова, технічна, технологічна, екологічна, економічна).
- За характером генерування та впровадження (швидка, уповільнена, затухаюча, рівномірна, стрибкоподібна, наростаюча).
- За ступенем прогресивності (проривна, модифікувальна, комбінована).
- За характером зв'язку з попереднім (нова, заміна, скасувальна, зворотня, імітувальна).

- За метою (для збереження існуючого, для тимчасового пристосування, для докорінної перебудови, для створення нового).
- За результативністю (завершена чи незавершена, успішна чи неуспішна).
- За ступенем новизни (абсолютна, якій немає аналогів; відносна або часткова чи умовна).

Умови інноваційної діяльності

Упровадження інновацій у педагогічний процес покликане забезпечити підвищення якості навчання й виховання дітей або знизити витрати на досягнення звичних результатів освіти.

Цикли інновацій:

- період від початку розробки до виходу на ринок,
- період від виходу на ринок і до зняття з виробництва,
- період старіння (від зняття з виробництва до припинення експлуатації).

Етапи інноваційного процесу:

- фундаментальне дослідження (збір інформації про потреби і тенденції розвитку),
- прикладні дослідження (визначення способів застосування результатів попереднього етапу та їх уточнення),
- дослідно-конструкторська розробка (від планування перспективи продукту до його поширення),
- виготовлення нового продукту.

Педагогічна інноватика – створення, оцінювання, освоєння і використання педагогічних новацій

Основна проблема інноваційного руху – готовність учителя до спільної творчої діяльності з учнем

Завдання гуманітарної освіти – навчити не чужого досвіду, а збудити прагнення усвідомлення та досягнення свого, що народжується через завдання буття, через діалогічність суб'єкта з буттям.

Готовність до інноваційної діяльності – це сукупність якостей педагога, що визначають його спрямованість на вдосконалення власної педагогічної діяльності і діяльності всього колективу, а також його здатність виявляти актуальні проблеми освіти, знаходити і реалізувати ефективні способи їх вирішення.

Форми керівництва інноваційною діяльністю:

- освітні засоби (педагогічні новації, консультації, семінари);
- матеріальна винагорода (доплата, премія);
- рефлексія (розуміння власної педагогічної діяльності).

Управління інноваційною діяльністю:

- вибір напряму інноваційної діяльності;
- аналіз діяльності учителя;
- оцінка результатів діяльності учителя;
- створення умов для інноваційної діяльності.

Показники готовності педагога до інноваційної діяльності

- Усвідомлена потреба введення педагогічних інновацій на рівні власної педагогічної практики.

- Інформованість про новітні педагогічні технології, знання новаторських методик роботи.
- Бажання створювати власні творчі завдання, методики, проводити експериментально-пошукову роботу.
- Готовність до подолання труднощів як змістовного, так і організаційного плану.
- Наявність практичних умінь по освоєнню педагогічних інновацій та створенню нових.

Логічні, смислові, організаційні, композиційні елементи інноваційного педагогічного процесу

Діяльнісна структура (мотиви — мета — завдання — зміст — форми — методи — результати) починається з мотивів (спонукальних причин) суб'єктів інноваційного процесу, обґрунтування нововведення, формулювання завдань, розроблення змісту інновації, створення умов (матеріальних, фінансових, морально-психологічних, часових).

Суб'єктна структура – це педагоги, науковці, діти, батьки, спонсори, консультанти, експерти, працівники органів освіти).

Рівнева структура (діяльність на міжнародному, державному, регіональному, районному (міському) рівнях і у ЗНЗ) зумовлює інноваційний процес у навчальному закладі під впливом більш високих рівнів. Крім того, управління процесом у ЗНЗ вимагає розгляду на таких рівнях: індивідуальному, рівні малих груп, рівні закладу, районному (міському) та регіональному.

Змістова структура (зародження, розроблення та освоєння новацій) у навчанні передбачає нововведення в методах, формах, прийомах, засобах, у змісті освіти або в її цілях, умовах тощо.

Управлінська структура – це планування, організація, керівництво, контроль.

Організаційна структура інноваційного процесу включає діагностичний, прогностичний, власне організаційний, практичний, узагальнювальний, упроваджувальний етапи.

Форми залучення педагога до інноваційної діяльності

- Організація постійно діючого наукового семінару з проблем, над якими працюють педагоги ЗНЗ.
- Стажування педагогів при науково-дослідних інститутах і вищих навчальних закладах.
- Педагогічні ради, «круглі столи», дискусії.
- Ділові, евристичні ігри з генерування нових педагогічних ідей.
- Творча діяльність педагогів у методичних об'єднаннях.
- Участь у науково-практичних конференціях.
- Узагальнення власного досвіду і досвіду своїх колег.
- Навчання на курсах підвищення кваліфікації.
- Самостійна дослідницька, творча робота.
- Участь у колективній експериментально-дослідницькій роботі у межах спільної проблеми.

Види педагогічної інноваційної діяльності

Основний фактор розвитку учителя – психологічна готовність педагога, а відтак основна мета його методичної роботи є формування рефлексивно-аналітичних та діяльнісно-практичних навичок і умінь.

- **Педагог-дослідник:** володіє системним мисленням; має здібності до творчості; має сформовану готовність до інновацій.
- **Педагог-майстер** швидко сприймає та досконало використовує як традиційні, так і нові підходи до навчання.
- **Педагог-модернізатор** задля позитивного результату удосконалює і по-новому використовує елементи створених систем.
- **Педагог-винахідник** приходиться до нового у результаті власних пошуків.

Інноваційні педагогічні технології

Системні інноваційні педагогічні технології

- «Будинок вільної дитини» М. Монтесорі
- «Йена-план-школа» П. Петерсена
- Антропософські школи Р. Штейнера
- «Школа успіху і радості» С. Френе
- «Школа для життя, через життя» Ж.-О. Декролі
- «Школа діалогу культур» В. Біблера
- Школа «Саммерхілл» О.-С. Нілла
- Технології розвивального навчання (технологія розвивального навчання Л. Занкова, технологія особистісно-розвивального навчання Ельконіна — Давидова)

Модульні та локальні педагогічні технології

- Технології раннього навчання М. Зайцева
- Технології раннього навчання Г. Домана
- Технологія розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера
- Технологія фізичного виховання дітей М. Єфименка

Передовий педагогічний досвід

Педагогічний досвід (колективний і передовий) – це система педагогічних знань, умінь і навичок, способів здійснення творчої педагогічної діяльності, емоційно-ціннісних ставлень, здобутих у процесі практичної НВР.

Передовий педагогічний досвід – це діяльність педагога, яка забезпечує стійку ефективність НВП шляхом використання оригінальних або удосконалених відомих форм, методів, прийомів, засобів, систем навчання і виховання.

Критерії ППД – актуальність, оригінальність, ефективність, стабільність результатів, оптимальність, поширення.

Види ППД:

- **за обсягом** (система роботи, вирішення важливих проблем, певні форми, методи і прийоми роботи у діяльності ЗНЗ та педагогічного працівника);
- **за рівнем самостійності** (**раціоналізаторський**, якому властиве використання оригінальних підходів до форм і методів роботи; **новаторський**, якому властиве використання прогресивних ідей).

Етапи упровадження ППД:

- **вибір проблеми** (ідеї, цілей, завдань, положень тощо);
- **організація роботи над проблемою** (підготовчий, дослідницький та підсумковий етапи).

Новаторський і зразковий педагогічний досвід

Новаторський педагогічний досвід — породжена радикально новою педагогічною ідеєю навчально-виховна, організаційно-педагогічна діяльність.

Залежно від змісту і конкретних результатів є такі види:

- **дослідницький педагогічний досвід** (отримання оригінальних даних, відкриттів);
- **раціоналізаторський педагогічний досвід** (удосконалення практики навчання і виховання на основі використання творчих ідей).

Потенціал перспективних ідей, які збагачують педагогічну практику, містить **раціоналізаторський (зразковий, репродуктивний)** педагогічний досвід, тобто навчально-виховна, організаційно-педагогічна діяльність, яка забезпечує ефективне і якісне розв'язання завдань навчання і виховання. Він буває **колективний, груповий або індивідуальний**.

Результати педагогічної творчості та інноваційної діяльності

Результати педагогічної творчості:

- педагогічне відкриття (нове педагогічне рішення);
- педагогічний винахід (перетворення, конструювання окремих елементів педагогічної системи, засобів, методів, умов навчання та виховання);
- педагогічне удосконалення (модернізація й адаптація до конкретних умов уже відомих методів і засобів).

Етапи моделювання ППД

1. **Моделювання** - це спільна діяльність учених-педагогів, працівників управління освітою, керівників ЗНЗ і методичних служб щодо створення моделі ППД, яка враховувала б відповідні морально-психологічні, науково-теоретичні, науково-методичні, правові фактори. Компонент цього процесу є: визначення мети й завдання досвіду; аналіз науково-теоретичних джерел та актуальної практики; визначення об'єкта; розроблення моделі досвіду, плану і методики впровадження, системи аналізу і контролю тощо.

2. **Формування моделі** - це створення за допомогою понять, схем, рекомендацій алгоритму дій системи засобів педагогічної, управлінської, науково-методичної діяльності. Складниками цієї системи є: обґрунтування актуальності досвіду; теоретична база досвіду; провідна ідея досвіду; технологія досвіду; прогнозовані результати.

3. **Створення** трансформує теоретичні положення моделі в педагогічну діяльність за схемою: освоєння працівниками теоретичних знань для оволодіння новими засобами роботи; застосування заданих способів діяльності; коригування діяльності учасників; виявлення специфічних засобів реалізації завдань; експертна оцінка досвіду.

4. **Інноваційна педагогічна діяльність** охоплює **зовнішні** (мета, засоби досягнення, об'єкт впливу, суб'єкт діяльності, результат) і **внутрішні** (мотивація, зміст, операції) компоненти і виконує **гностичну** (пізнавальну), **проектувальну** (перспективне планування завдань і способів їх розв'язання), **конструктивну** (співпраця педагога і вихованців), **комунікативну** (взаємодія педагога з учнями, колегами), **організаторську** (поетапність дій педагога і вихованців) функції.

Мозкова атака як вид групової творчої роботи

Етапи мозкової атаки:

- кероване розкриття суті проблеми, причин її виникнення,
- мовчазне обдумування протягом 10-15 хвилин ідей, їх перелічення;
- оголошення ідей не за порядком і без обговорення;
- обговорення і комбінування ідей;
- «ранжування» ідей, підбиття підсумків.

Види мозкової атаки:

- **пряма** (обговорення проблеми упродовж 10 – 15 хвилин);
- **подвійна** (обговорення 20 – 30 особами проблеми упродовж 5 – 6 годин у два етапи з перервою);
- **конференція ідей** (обговорення проблеми упродовж кількох днів у складі групи з 4 – 12 осіб);
- **індивідуальна мозкова атака** (виступ щодо проблеми і озвучення критичних висновків);
- **метод ДЕЛЬФІ** (узагальнення висновків незалежних анонімних експертів, чії висловлення згідно з отриманими балами беруться за основу рішення).